

БЮДЖЕТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Розглянуто соціальну функцію держави через призму функціонування соціальної держави; досліджено сутність бюджетного забезпечення соціальної функції держави. Проведено аналіз динаміки та структури видатків бюджетів на соціальні цілі. Обґрунтовано висновки щодо необхідності проведення окремих заходів з метою ефективного використання коштів централізованих фондів на соціальну сферу.

Економічна могутність і стабільність будь-якої сучасної держави незалежно від форми правління та політичного режиму залежить від її здатності ефективно реалізовувати покладені на неї функції. Перелік функцій, які виконує держава, сьогодні є досить широким, оскільки кожна країна визначає власні пріоритети, що ґрунтуються на усвідомленні та врахуванні дії цілого комплексу чинників, зокрема історичних передумов, особливостях менталітету людей, які є громадянами цієї держави, політичних уподобаннях. Із плином часу спектр функцій держави змінюється, балансується, однак беззаперечним є факт виконання державою соціальної функції, що яскраво проявляється у розгалуженій системі соціальних зобов'язань, які фінансуються за рахунок коштів централізованих фондів держави. Соціальні витрати держави є одним із важливих факторів, який визначає рівень життя населення й добробут найменш забезпечених його верств.

Україна в даному аспекті не є винятком. Поступове зростання видатків на соціальні цілі є пріоритетною політикою нашої країни, що вказує на виняткову роль соціальної функції держави. Однак, зростаючі обсяги бюджетних видатків соціального призначення не забезпечують належного рівня життя населення, задоволення його потреб у освіті, охороні здоров'я, культурі, духовному і фізичному розвитку, соціальному захисті і соціальному забезпеченні.

В умовах наростаючої хвилі економічної стагнації доволі частіше трапляються випадки недофінансування державних соціальних зобов'язань, розміри яких свідчать про невідповідність цих зобов'язань реальним фінансовим можливостям держави. В цей час точаться дискусії щодо необхідності згортання (скорочення) або

відміни конкретних соціальних програм. Проте, така постановка питання не завжди є коректною і потребує детального аналізу.

Незважаючи на низку наукових напрацювань, щодо формування та реалізації соціальної політики і соціального розвитку України, фінансового забезпечення соціальної сфери та необхідності удосконалення і ефективного використання коштів бюджетів різних рівнів на соціальне призначення, під авторством: Гейця В., Деевої Н., Дем'янишина В., Длугопольського О., Жаліла Я., Кириленко О., Кір'ян Т., Куликова В., Лібанової Е., Луїної І., Новикова В., Опаріна В., Павлюк К., Пасічника Ю., Полозенка Д., Потеряйла І., Спідера П., Тропіної В., Юрія С. та інших, питання бюджетного забезпечення соціальної функції держави, аналізу рекомендацій з удосконалення цього процесу потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження сутності бюджетного забезпечення соціальної функції держави, проведення аналізу бюджетних видатків на соціальні цілі та обґрунтування пропозиції щодо забезпечення ефективного використання коштів державного і місцевих бюджетів соціального призначення.

До загальних закономірностей розвитку сучасного суспільства слід віднести об'єктивний процес посилення соціальної орієнтації економічних систем, підпорядкування економічної політики завданням розвитку людини. Економіст В. Куликов зазначає, «минули ті часи, коли виробництво можна було розвивати за рахунок людей. По-перше, сучасна економіка потребує складної робочої сили, висококваліфікованих працівників, а їх праця – достойної оплати. По-друге, доходи населення формують платоспроможний попит, а останній – головна рушійна сила зростання в ринковій економіці. Підвищення добробуту, таким чином, – не тільки результат, але й абсолютно необхідна передумова економічного зростання. А це положення саме по собі підносить соціальні задачі у ранг пріоритетних...» [1, с. 5].

Як наслідок, у відповідності з новою домінантою соціально-економічних відносин посилюється роль і значення соціальної функції держави. Тому таким важливим є теоретичний аналіз та осмислення сутності цієї функції як підґрунтя для розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів її реалізації. Термін «функція» – від латинського *function* – виконання, здійснення, тобто

діяльність, обов'язок, робота, зовнішній прояв властивостей будь-якого об'єкта. Таким чином, як стверджує В.Б. Тропіна, «соціальну функцію держави можна розуміти як її обов'язок щодо забезпечення умов для реалізації екстремальних принципів у життєдіяльності індивідів, тобто забезпечення умов для максимізації позитивних соціальних явищ і мінімізації явищ соціально негативних у рамках певних обмежень, за рахунок зміни елементів, зв'язків, властивостей і відносин у суспільстві з метою збереження його цілісності і забезпечення розвитку» [2, с. 78].

Стаття 1 Конституції проголошує Україну демократичною, соціальною правовою державою. Ця конституційна норма виступає фундаментальним принципом, що завдає вектор суспільного розвитку. Світовий досвід свідчить про те, що конституційно проголошують себе соціальними ті держави, які не тільки зобов'язуються гармонізувати інтереси особистостей, соціальних груп і всього суспільства, а й проявляють політичну волю щодо послідовного втілення в життя цих зобов'язань. Зважаючи на вище сказане, доцільно розглянути соціальну функцію держави через призму функціонування соціальної держави.

Соціальна держава є найвищим досягненням суспільного гуманізму та прогресу. Це має бути усвідомлено і визнано кожним громадянином, соціальною групою. А на державному рівні має бути узаконено, що в центрі всіх рішень – людина зі своїми гарантованими державою правами і свободами.

В Україні схвалено Концепцію соціальної держави, яка передбачає закріплене в конкретних механізмах реалізації системне визначення найважливіших цілей, принципів, пріоритетів держави щодо забезпечення суспільного прогресу.

Головним атрибутом соціальної держави є реальна відсутність бідних, а не декларативне проголошення допомоги соціально уразливим верствам. При цьому добробут забезпечується не тільки і не стільки перерозподілом власності одних на користь інших, а головним чином стимулюванням і забезпеченням активної та ініціативної діяльності всіх громадян (див. рис. 1). Світова практика свідчить, що на сьогодні дієвими є два способи забезпечити соціальну захищеність громадян: по-перше, держава сама здійснює перерозподіл національного багатства шляхом фінансування соціальних програм; по-друге, держава надає громадянам можливість

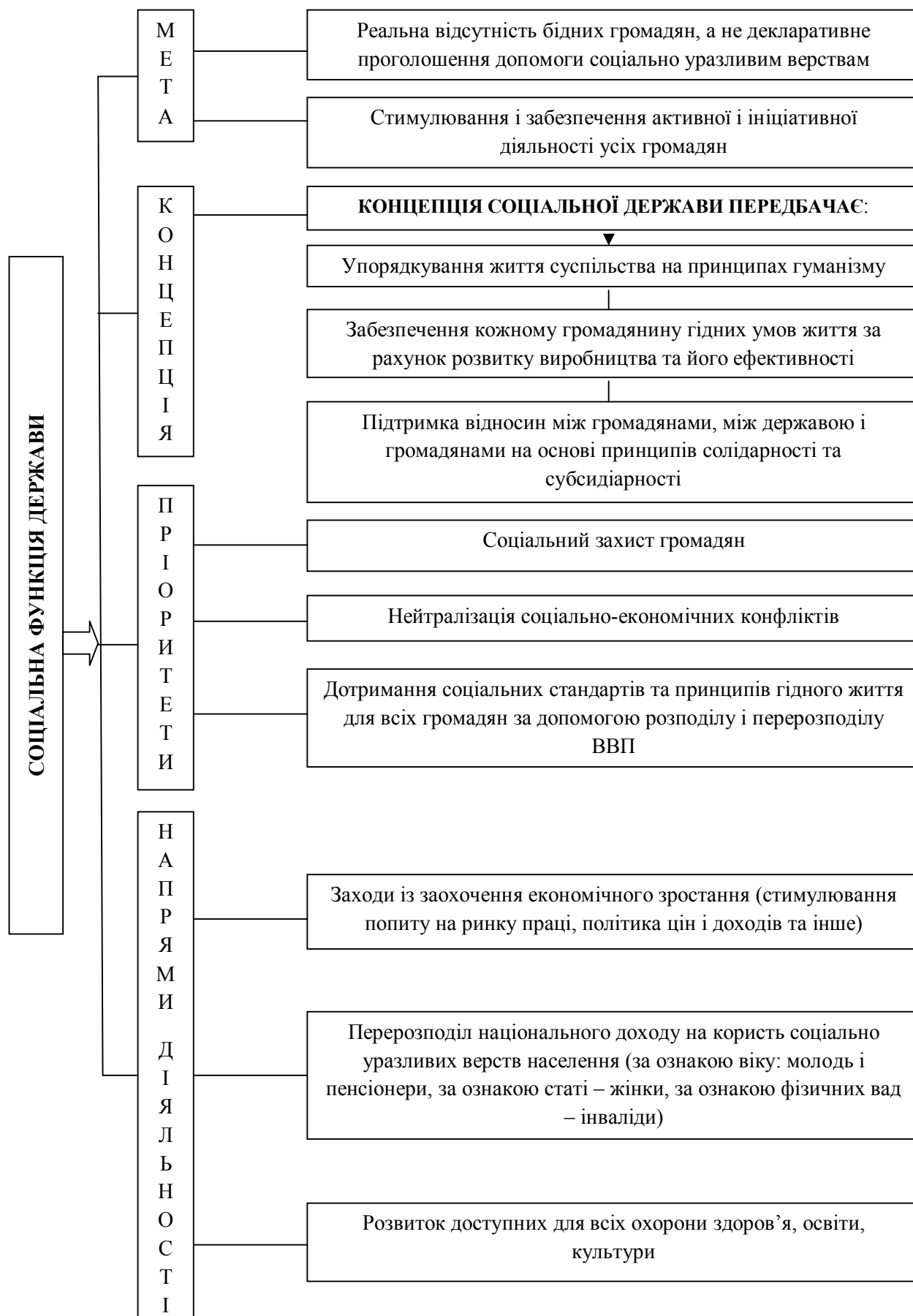

Рис. 1. Змістове наповнення соціальної функції держави

забезпечити себе пенсією, коштами на випадок хвороби тощо, а також надає право вибору тієї чи іншої соціальної послуги на ринку.

Концепція соціальної держави на порядок денний ставить завдання щодо скорочення функції держави у соціальному забезпеченні і посилення ролі соціального страхування.

Соціальна держава, окрім арсеналу базових концепцій і принципів, володіє сукупністю функцій, які визначають її сутність, а саме: захисна; стимулююча; інвестиційна; інтегративна (див. рис. 2).

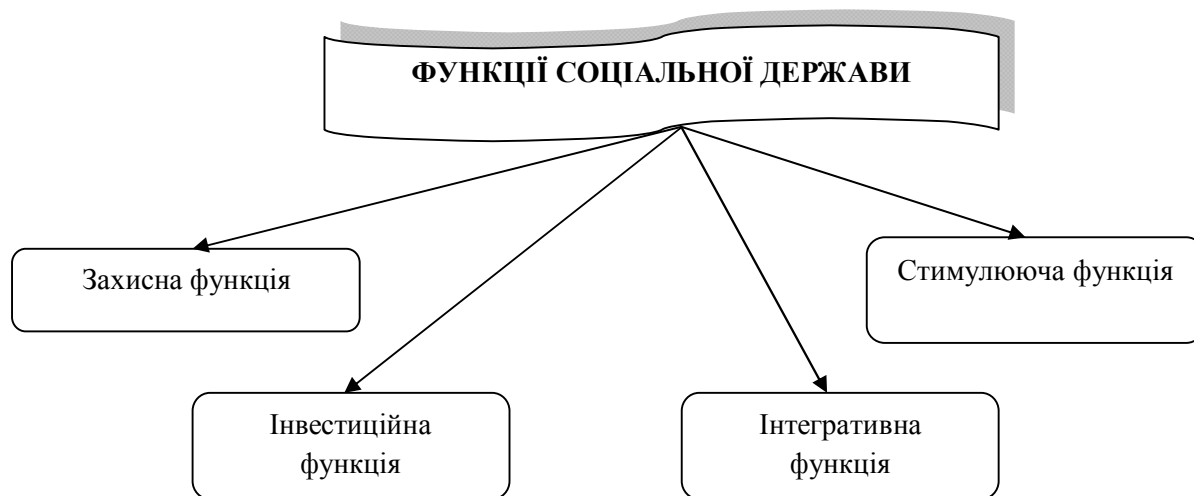

Рис. 2. Функції соціальної держави [3]

Захисна функція полягає у створенні механізму гарантування соціально-економічної безпеки людини через усунення й попередження ризиків та їх наслідків, у забезпеченні системи захисту від наявних та можливих порушень прав і свобод особистості, а також – у реалізації державних соціальних гарантій, стандартів та нормативів.

Стимулююча функція полягає у створенні системи заохочень до соціально-економічної активності, ініціативи та ефективного використання підприємницького потенціалу. Важливим стимулом виступає дотримання високих стандартів життя і умов для людського розвитку [4].

Інтегративна функція – це забезпечення суспільної злагоди, запобігання маргіналізації та поляризації суспільства, його фрагментації на соціально ізольовані верстви та групи.

Інвестиційна функція полягає у розвитку соціальної інфраструктури, забезпеченні доступності охорони здоров'я, освіти, духовно-культурних здобутків. Саме ці напрямки соціальної політики є необхідними інвестиціями у майбутній добробут держави.

Реалізація функцій соціальної держави здійснюється за посередництвом бюджету як основного фінансового плану держави, який виступає провідним джерелом фінансового забезпечення декларованих у Конституції України та інших нормативно-правових актах положень [5, с. 123].

Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення населення, освіти, охорони здоров'я, культури, мистецтва і спорту, державних програм соціального розвитку країни є прерогативою державного і місцевих бюджетів. Вони виступають централізованими фондами грошових коштів держави, які формуються в результаті розподілу вартості ВВП та використовуються на задоволення суспільних потреб громадян, в тому числі і соціальних. Саме тому, фінансове забезпечення виконання соціальної функції державою, що здійснюється за посередництвом бюджетів різних рівнів, називається бюджетним забезпеченням [6, с. 57].

З метою проведення аналізу вітчизняної практики бюджетного забезпечення виконання державою соціальної функції, розглянемо сутність поняття «бюджетне забезпечення».

У вітчизняній фінансовій науці не відображено зміст поняття «бюджетне забезпечення». Натомість, широкого розповсюдження набули: бюджетне регулювання та бюджетне фінансування. Окремі автори наукових публікацій вказують на тотожність цих понять. А тому спробуємо розібратись більш детально у категоріальному апараті бюджетних термінологій.

Як відомо, поняття «бюджетне забезпечення» є похідним від поняття «фінансове забезпечення». Вітчизняна фінансова наука визначає зміст фінансового забезпечення як потік фінансових ресурсів, метод фінансового механізму, сукупність складових елементів. Зокрема, С. Юрій і В. Федосов [7, с. 94] визначають фінансове забезпечення як формування цільових грошових фондів суб'єктів

господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Як зазначає В.П. Горин, поряд із визначенням порядку формування та використання цільових грошових фондів, фінансове забезпечення обумовлює цей процес і щодо коштів, які не мають фондової форми або цільового призначення [8, с. 98]. О. Романенко розуміє під фінансовим забезпеченням покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою [9, с. 18]. Відмежування держави як особливого суб'єкта фінансового забезпечення має під собою раціональне підґрунтя, оскільки її діяльність базується не на принципах комерційного розрахунку, а здійснюється з метою задоволення потреб суспільства.

На відміну від визначення «фінансове забезпечення», бюджетне забезпечення не потребує обґрунтування системи джерел фінансування, адже у даному випадку джерело є єдиним – кошти бюджетів різних рівнів. Так як і фінансове забезпечення, бюджетне забезпечення є складовою бюджетного механізму і як відмічає В.Г. Дем'янишин, є його провідним методом [10, с. 238].

Зважаючи на вище зазначене, вважаємо за доцільне під бюджетним забезпеченням розуміти сукупність форм і напрямів фінансування діяльності держави спрямованої на задоволення соціально-економічних потреб кожного члена суспільства на рівні, який враховує суспільні пріоритети та можливості економіки.

Вихідними положенням формування системи бюджетного забезпечення соціальних функцій держави, на наш погляд, повинен бути принцип, викладений у ст. 25 “Загальної декларації прав людини” ООН: “Кожна людина має право на такий життєвий рівень... необхідний для підтримки здоров'я і благополуччя її особисто і її сім'ї, і право на забезпечення у випадку безробіття, хвороби, інвалідності, удівства, настання старості чи інших випадків втрати засобів до існування із незалежних від неї обставин” [11]. Відповідно до цього, система бюджетного забезпечення повинна базуватися на принципах безумовного гарантування державою кожному члену суспільства задоволення особистих потреб на економічно обґрунтованому та суспільно прийнятному рівні. Початковим етапом побудови системи бюджетного забезпечення реалізації функцій держави є розподіл фінансових ресурсів держави між бюджетами різних рівнів.

Рис. 3. Структура бюджетного забезпечення соціальної функції держави*

* складено автором

Бюджетне забезпечення соціальної функції держави – це сукупність складових соціальної сфери, а також методів, форм, важелів та інструментів, які забезпечують виконання державою соціальної функції.

Таким чином, на нашу думку, бюджетному забезпеченню соціальної функції держави, яке на практиці реалізується через видатки державного і місцевих бюджетів на соціальну сферу (освіту, охорону здоров'я, соціальних захист і соціальне забезпечення, духовний і фізичний розвиток) притаманні сукупність методів, важелів, форм і інструментів реалізації (див. рис. 3).

Проведемо аналіз динаміки, складу та структури витрат зведеного бюджету України на соціальні цілі у період 2009-2012 рр. (див. табл. 1 і рис. 4).

Рис. 4. Співвідношення частки фінансування видатків соціального призначення за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів України у період 2009-2012 рр.

За аналізований період 2009-2012 рр. видатки зведеного бюджету України на соціальні цілі характеризуються поступовим зростанням з 190,4 млрд. грн. до 298,8 млрд. грн., або на 108,4 млрд. грн., хоча темпи зростання цього показника у різні роки є неоднаковими (найменшим він є у період 2010-2011 рр. – 1,04, а найбільшим – у 2009-2010 рр. – 1,26). Питома вага видатків зведеного бюджету на соціальну сферу у структурі усіх видатків зведеного бюджету України у період 2009-2012 рр.

Таблиця 1

Динаміка, склад і структура видатків зведеного, державного і місцевих бюджетів України на соціальну сферу у період 2009-2012 рр. [12]

показники	2009 р.		2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Зведений бюджет України								
Видатки зведеного бюджету, всього, <i>в тому числі:</i>	374,4	–	463,3	–	514,3	–	618,2	–
Видатки на соціальну сферу, <i>з них:</i>	190,4	100,0	240,5	100,0	251,2	100,0	298,8	100,0
Освіта	66,8	35,1	79,8	33,2	86,2	34,3	101,5	33,9
Охорона здоров'я	36,58	19,2	44,7	18,6	48,9	19,5	58,4	19,5
Соціальний захист і соціальне забезпечення	78,8	41,4	104,5	43,4	105,4	41,9	125,3	41,9
Духовний і фізичний розвиток	8,3	4,3	11,5	4,8	10,7	4,2	13,6	4,5
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу у структурі усіх видатків зведеного бюджету, %</i>	–	50,3	–	51,9	–	48,8		48,3
Державний бюджет України								
Видатки державного бюджету, всього, <i>в тому числі:</i>	242,2	–	303,6	–	333,4	–	395,7	–
Видатки на соціальну сферу, <i>з них:</i>	86,2	100,0	111,9	100,0	104,7	100,0	122,2	100,0
Освіта	23,9	27,7	28,8	25,7	27,2	25,9	30,2	24,7
Охорона здоров'я	7,5	8,7	8,7	7,8	10,2	9,7	11,3	9,2
Соціальний захист і соціальне забезпечення	51,6	59,8	69,3	61,9	63,5	60,7	75,2	61,5
Духовний і фізичний розвиток	3,2	3,8	5,1	4,6	3,8	3,7	5,5	4,6
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу у структурі усіх видатків державного бюджету, %</i>	–	35,6	–	36,8	–	31,4		30,9
Місцеві бюджети України								
Видатки місцевих бюджетів, всього, <i>в тому числі:</i>	136,2	–	159,7	–	180,9	–	222,5	–
Видатки на соціальну сферу, <i>з них:</i>	104,2	100,0	128,5	100,0	146,5	100,0	176,6	100,0
Освіта	42,8	41,1	51,0	39,7	59,0	40,3	71,3	40,3
Охорона здоров'я	29,1	27,9	36,0	28,0	38,7	26,4	47,1	26,7
Соціальний захист і соціальне забезпечення	27,2	26,1	35,2	27,2	41,9	28,6	50,1	28,4
Духовний і фізичний розвиток	5,1	4,9	6,3	4,9	6,9	32,0	8,1	4,6
<i>Питома вага видатків на соціальну сферу у структурі усіх видатків місцевих бюджетів, %</i>	–	76,5	–	80,4	–	80,9		79,4

скоротилася з 50,3 % до 48,3 %, або на 2 відсоткових пункти, що вказує на зміну пріоритетів бюджетного фінансування в сторону економічного розвитку країни.

Слід відмітити, що скорочення частки видатків зведеного бюджету України на соціальні цілі у 2011 р. обумовлено, насамперед, скороченням частки видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Як зазначають автори аналітичної доповіді: «Бюджетна політика в Україні в умовах ризиків сповільнення економічної динаміки», «...з огляду на соціально-економічну ситуацію в країні, не дивно, що держава виявилася неспроможною здійснити левову частку передбачених своїми ж законами виплат. У цій ситуації позиція уряду цілком зрозуміла: соціальні виплати наблизили до реальних економічних можливостей держави» [13, с. 13]. Однак, зазначена практика нововведень не мала підтримки зі сторони базових нормативно-правових документів в Україні, що викликало соціальний конфлікт в країні. І лише наприкінці грудня 2011 р. Конституційний Суд України закріпив за Кабінетом Міністрів право встановлювати розмір соціальних виплат населенню відповідно до фінансових можливостей держави. Зокрема, у рішенні Конституційного Суду наголошено про те, що механізм реалізації конституційних прав кожного громадянина на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї може бути змінений державою, зокрема через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження інтересів усього суспільства [14, с. 15].

Динаміка видатків державного бюджету у період 2009-2012 рр. характеризується зростаючими показниками з 242,2 млрд. грн. до 395,7 млрд. грн., зростання відбулося на 153,5 млрд. грн. У складі видатків державного бюджету видатки соціального призначення, до яких відносять: освіту, охорону здоров'я, духовний і фізичний розвиток, складають від 30,9 % до 35,6 % і мають тенденцію за останні роки до скорочення. Динаміка абсолютних показників бюджетного фінансування соціальної сфери коливається по аналізованих роках. Так, у 2009 р. сукупний обсяг видатків державного бюджету на соціальну сферу складав 86,2 млрд. грн., що становить 35,6 % усіх видатків. У 2010 р. абсолютні показники видатків на соціальну сферу зросли на 25,7 млрд. грн. до рівня 111,9 млрд. грн., при

цьому його частка у структурі видатків державного бюджету склала 36,8 %. У наступному 2011 р. абсолютний показник видатків на соціальні цілі скоротився у порівнянні з попереднім роком на 7,2 млрд. грн. і склав 104,7 млрд. грн. Відповідно скоротилася і його частка у структурі видатків державного бюджету до 31,4 %, або на 5,4 відсоткових пункти. Зазначене скорочення обумовлено загальним зменшення витрат на освіту, соціальний захист і соціальне забезпечення та духовний і фізичний розвиток. У 2012 р. при зростанні абсолютних показників видатків державного бюджету на соціальну сферу до 122,2 млрд. грн., або на 17,5 млрд. грн., їх питома вага у структурі видатків скоротилася до 30,9 %.

Динаміка видатків місцевих бюджетів у період 2009-2012 рр. ілюструє тенденцію щодо зростання показників з 136,2 млрд. грн. до 222,5 млрд. грн., зростання відбулося на 86,3 млрд. грн. У структурі видатків місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають видатки на соціальну сферу, вони становлять 79,4 % усіх видатків місцевих бюджетів, а на усі інші види діяльності припадає лише 20,6 %. Тобто, можна зробити висновок, що місцеві бюджети України більшою мірою виконують соціальну функцію держави на відміну від державного бюджету.

У структурі видатків місцевих бюджетів України на соціальну сферу найбільшу частку займають видатки на освіту, вони складають від 39,7 % до 41,1 % по окремих роках. Приблизно однакову частку від 27 % до 29 % займають видатки місцевих бюджетів на охорону здоров'я та соціальний захист і соціальне забезпечення і незначну питому вагу (до 5 %) складають видатки на духовний і фізичний розвиток.

Поступове зростання видатків бюджетів різних рівнів на соціальні цілі, аж ніяк не вказує на ефективність використання цих коштів та їх повну достатність. Адже відомо, що забезпечити в повному обсязі усі необхідні потреби соціально-культурної сфери за рахунок коштів бюджету нереально. Саме тому, першочерговим завданням у даному контексті є пошук оптимальних управлінських рішень щодо розподілу бюджетних коштів та їх ефективного використання в межах економічної спроможності держави. У даному випадку першочерговим завданням виступає не стільки кількісне зростання обсягів бюджетного фінансування

соціальної сфери, а їх ефективне використання; переведення соціальної сфери зі статусу утриманця, у статус потенційного реципієнта, спроможного самостійно забезпечити себе необхідними благами і послугами. При цьому держава повинна усіляко сприяти зростанню зайнятості населення, розвитку ринку праці та страхової медицини, доступності освіти та можливості перекваліфікації на професії, які користуються найбільшим попитом на ринку праці.

Сьогодні в Україні бюджетне планування, а відтак і бюджетне фінансування видатків на соціальну сферу здійснюється з урахуванням норм і нормативів бюджетного забезпечення мережі установ соціально-культурної сфери.

Протягом минулих років мережа бюджетних установ формувалася без урахування тенденцій до зміни кількості населення та потреб регіонів, що не відповідає зарубіжному досвіду фінансування соціально-культурної сфери та в умовах обмеженості бюджетних коштів значно погіршує структуру видатків на фінансування бюджетних установ.

Сьогодні в Україні відсутня система спеціально розроблених і затверджених соціальних норм і нормативів. Тобто для розрахунку обсягу видатків із місцевих бюджетів щодо надання соціальних послуг використовуються середні витрати на одного споживача послуг по Україні та коригувальні коефіцієнти, що враховують відмінності у вартості надання цих послуг залежно від кількості населення і споживачів соціальних послуг, соціально-економічних, демографічних, екологічних та інших особливостей територій. Використання вищезазначеного механізму призводить до нерівномірного фінансування галузей соціально-культурної сфери в різних адміністративно-територіальних одиницях країни [10, с. 325].

Таким чином, можна підсумувати, що фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, які використовуються сьогодні для розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів, фактично не є нормативами витрат для забезпечення потреб на рівні, не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів. Крім того, вони розраховуються, виходячи із загальних ресурсів зведеного бюджету України і місцевих бюджетів.

Реалізація положень бюджетної політики держави останніх років спрямована на зростання рівня життя громадян та виконання заходів з подолання і запобігання бідності, відповідно до положень Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава” [15]. Проте, необхідно зазначити, що, незважаючи на той факт, що місцеві бюджети отримують значні повноваження для надання соціальних послуг населенню, їх бюджети не отримують достатньо коштів для проведення фінансування таких видатків. Негативний вплив на це справляє й те, що обсяг бюджетних коштів для здійснення видатків соціально-культурного характеру визначається на державному рівні, а їх використання на місцевому рівні вказує на недостатність ресурсів для забезпечення поставлених завдань. Тому досить часто органи місцевого самоврядування для виконання делегованих повноважень використовують власні кошти, призначені для забезпечення потреб територіальної громади.

Підсумовуючи вищесказане, приходимо до висновку про необхідність здійснення наступних кроків щодо ефективного бюджетного забезпечення виконання державою соціальної функції, а саме:

- бюджетне фінансування соціально-культурної сфери повинно здійснюватись не хаотично, а відповідно до Державної програми соціально-економічного розвитку країни;

- потрібно вдосконалити порядок бюджетного планування та прогнозування видатків бюджетів різних рівнів на соціальну сферу з метою наближення до реальних показників її фінансового забезпечення;

- необхідно переглянути набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг для основних соціально-демографічних груп населення, адже на їх основі визначається розмір прожиткового мінімуму, який повинен переглядатися кожні п'ять років, однак в Україні не змінювався з 2000 р. При цьому в затверджених нормах взагалі не враховані окремі життєво необхідні витрати, зокрема, на послуги охорони здоров'я, освіти, оздоровлення, що є переважно платними. У цьому контексті на сучасному етапі державотворення ключовими завданнями механізму бюджетного планування і прогнозування видатків на сферу

соціально-культурних послуг має стати зниження соціальної нерівності, відновлення активної позитивної динаміки доходів громадян та якісне надання суспільних послуг.

- з метою якісного надання державою соціальних послуг населенню потрібно переглянути розрахунки видатків на соціальну сферу на підставі нормативів бюджетного забезпечення, які не мають належного наукового обґрунтування;

- оптимізувати відповідність соціальних зобов'язань держави та її фінансових можливостей, тобто потрібно розуміти, що лише за рахунок бюджетних коштів не можливо забезпечити ефективну діяльність установ та закладів соціальної сфери. А тому виникає необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів у вигляді інвестицій у соціальну сферу за рахунок коштів суб'єктів підприємницької діяльності. З метою підвищення активності суб'єктів підприємництва до здійснення інвестицій у соціальну сферу необхідно розробити систему пільг стосовно державного регулювання підприємницької діяльності (наприклад, у сфері оподаткування прибутку за умови створення нових робочих місць);

- уникати фрагментарного характеру та не публічної процедури встановлення коригуючих коефіцієнтів до фінансового нормативу бюджетної забезпеченості соціальної сфери;

- впровадження схем фінансування соціально-культурної сфери, які передбачають зв'язок між обсягами видатків та результатами надання суспільних послуг;

- вдосконалення порядку оцінювання результативності й ефективності здійснення видатків соціального призначення, коригування за її результатами управлінських рішень у сфері соціальної політики.

- скорочення переліку видів соціальних пільг в поєднанні з введенням обов'язкової перевірки доходів заявника при їхньому призначенні. Замінити пільги соціального призначення на єдину систему адресних грошових допомог, що найбільше відповідає критерію соціальної справедливості та матиме позитивні економічні наслідки.

Видатки бюджетів соціального призначення повинні розглядатись не як видатки на "утримання" галузей соціальної сфери або вразливих категорій населення ("видатки споживання"), а як інвестиції в соціальний розвиток, які матимуть очевидний соціально-економічний ефект для держави в майбутньому.

Література

1. Куликов В. Соціальна політика як пріоритет и пріоритеты соціальної політики / В. Куликов, В. Роик // *Російський економічний журнал*. – 2005. – № 1. – С. 3-17.
2. Тропіна В.Б. Суспільні фінанси в реалізації соціальної функції держави / В.Б. Тропіна // *Чернігівський науковий часопис. Серія І. Економіка і управління*. – 2011. – № 2. – С. 77-84.
3. Кравчук Л.М. Напрями і джерела інвестування в людський капітал / Л.М. Кравчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum
4. Деєва Н. Концептуальні проблеми розбудови соціальної держави на національних теренах / Н. Деєва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum
5. Євсєєва О.О. Стратегічні напрями сталого соціального розвитку України / О.О. Євсєєва // *Економічний простір*. – 2012. – № 57. – С. 122-135.
6. Ладюк О.Д. Соціальна ефективність бюджетних програм як стратегічна мета вдосконалення міжбюджетних відносин / О.Д. Ладюк // *Вісник університету «Україна»*. – 2012. – № 15. – С. 55-58.
7. Фінанси: Підручник / С.І. Юрій, Л. М. Алексеєнко, І. В. Зятковський та ін.; За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
8. Горин В.П. Концептуальні засади фінансового забезпечення соціальних гарантій / В.П. Горин // *Світ фінансів*. – 2009. – № 3. – С. 97-106.
9. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. /О.Р. Романенко – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 312 с.

10. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація та практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія. / В.Г. Дем'янишин – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
11. Загальна декларація прав людини ООН № 995-015 від 10.12.1948 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
12. Звіти про виконання Державного і місцевих бюджетів України у період 2009-2012 рр., подані Державною казначейською службою України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
13. Бюджетна політика в Україні в умовах ризиків сповільнення економічної динаміки: [аналітична доповідь]. – К.: НІДС, 2012. – 25 с.
14. Державне фінансове забезпечення соціальної сфери: Монографія // За ред. доктора філософії, професора, академіка АЕНУ Т.М. Кір'ян та д.е.н., професора Ю.В. Пасічника. – Черкаси, видавець Чабаненко Ю., 2012. – 398 с.
15. Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/docs/Programa-reform>